

העזרה מהסוגיא

נדריים יב. - יח:

פרשת וירא ה'תשפ"ג

דף יב

◇ אדם שהיה לפניו בשר קרבן ובשר היתר ואמר 'זה כזה':

- באופן שבשר הקרבן אסור באכילה (כגון לפני זריקת הדם או עולה לאחר זריקת הדם) - חל הנדר.
- באופן שבשר הקרבן מותר באכילה (כגון שלמים לאחר זריקת הדם) - ספק האם חל הנדר.

דף יג

◇ נדר שהתפיסו בקרבן:

- סוגי הקרבנות:
 - באופן שהתפיס בחטאת - הנדר חל.
 - באופן שהתפיס בבכור - לרבי יהודה הנדר לא חל, לרבי יעקב הנדר חל.
- לשונות ההתפסה:
 - באופן שאמר 'הא קרבן שאוכל לך' או 'הא קרבן שלא אוכל לך' - לא חל הנדר.

הערות

- א הגמ' מבארת שהצד שחל הנדר משום ש'בעיקרו מתפיס', כלומר שהתכוון להתפיס באיסור שלמים שהיה לפני זריקת הדם. והצד שלא חל הנדר משום ש'בהיתרא מתפיס', כלומר בבשר לאחר זריקת דמים שהוא מותר באכילה.
- ב הגמ' מבארת שלפי רבי יהודה המקור שמועיל התפסה בחטאת הוא מפסוק 'נדר לה', והסיבה שצריך ריבוי שהו"א שלא נחשב 'דבר הנדור' כיון שאדם שחטא חייב להביא קרבן חטאת.
- ג הגמ' מבארת שלפי רבי יהודה בכור אינו נחשב 'דבר הנדור' כיון שקדוש מומעי אמו, ולפי רבי יעקב בכור נחשב 'דבר הנדור' כיון שיש מצווה להקדיש את הבכור לאחר שנולד.
- ד הגמ' מבארת שבאופן שאמר 'הא קרבן' אין כוונת הלשון לנדר אלא לשבועה בחיי הקרבן, ולכן בין באופן שסיים 'שאוכל לך' ובין באופן שסיים 'שלא אוכל לך' לא חלה השבועה, משום ששבועה בחיי הקרבן לא חלה.

לקבלת העלון במייל B0527147396@gmail.com

- באופן שאמר 'קרבן שאוכל לך' או 'הקרבן שאוכל לך' או 'כקרבן שאוכל לך' - לרבי יהודה באופן שהוסיף 'כ' בתחילה חל הנדר, ובאופן שלא הוסיף 'כ' בתחילה לא חל הנדר^ה.
- באופן שאמר 'קרבן לא אוכל לך' או 'הקרבן לא אוכל לך' או 'כקרבן לא אוכל לך' - לא חל הנדר^ו.
- באופן שאמר 'קרבן לא אוכל לך' - חל הנדר^ז.
- באופן שאמר 'קרבן לא אוכל לך' - חל הנדר^ח.
- באופן שאמר 'לא קרבן אוכל לך' - לא חל הנדר^ט.
- באופן שאמר 'לא קרבן לא אוכל לך' - לרבי מאיר לא חל הנדר, לרבי יהודה חל הנדר^י.

◆ **דין נדר ושבועה ב'דבר שאין בו ממש':**

- שבועה - חלה.
- נדר - מדאורייתא לא חל הנדר, ומדרבנן חל הנדר^א.

פרק שני

דף יד

- ◆ **דין התפסה ב'דבר האסור' - לא חל הנדר, אמנם באופן שהדיר את אשתו ב'דבר האסור' צריך התרה מדרבנן^ב.**
- ◆ **המתפיס נדר ב'שבועה' - לא חל הנדר^ג.**

הערות

- ה ראה הערה הבאה.
- ו המשנה למלך מבאר שהלשון 'קרבן' או 'הקרבן' יכול להתפרש בלשון נדר ויכול להתפרש בלשון שבועה בחיי הקרבן, ובאופן שסיים 'לא אוכל לך' מבארים שכוונתו לשבועה ולא חל הנדר, אמנם באופן שסיים 'אוכל לך' מבארים שכוונתו לנדר, משום שלא מסתבר שהתכוון להשבע שיאכל דבר של חברו כיון שאין הדבר ברשותו. המשנה למלך מסיים שהלשון 'כקרבן' ודאי כוונתו לנדר, והסיבה שבאופן שאמר 'כקרבן לא אוכל לך' לא חל הנדר, משום שמפרשים שכוונתו שמה שלא יאכל יהיה קרבן ואין נדר על מה שיאכל.
- ז ראה לעיל [דף יא ב] שבאופן שהוסיף 'ל' בתחילת המילה, אפשר לבאר שכוונתו כמו לשון 'לא', ואפשר לבאר שכוונתו כמו לשון 'כן', וכיון שסתם נדרים להחמיר, מבארים את דבריו באופן שיחול הנדר. ובאופן זה מבארים שכוונתו כמו לשון 'כן', ולפי^ז אמר ש'מה שיאכל יהיה כמו קרבן' וחל הנדר.
- ח ראה לעיל [דף יא ב] שבאופן שהוסיף 'ל' בתחילת המילה, אפשר לבאר שכוונתו כמו לשון 'לא', ואפשר לבאר שכוונתו כמו לשון 'כן', וכיון שסתם נדרים להחמיר, מבארים את דבריו באופן שיחול הנדר. ובאופן זה מבארים שכוונתו כמו לשון 'כן' ומחלקים את לשונו לשנים, ולפי^ז כוונת הלשון 'מה שאוכל יהיה קרבן' ולכן 'לא אוכל לך' וחל הנדר.
- ט באופן זה כוונת לשונו ש'מה שיאכל יהיה חולין', ולכן פשוט שלא חל הנדר.
- י הטעם של רבי יהודה שחל הנדר, משום שכוונת הלשון היא 'מה שלא אוכל לך יהיה חולין', ומדייקים ש'מה שיאכל יהיה קרבן'. אמנם לרבי מאיר לא חל הנדר, משום שרבי מאיר סובר שלא אומרים 'מכלל לאו אתה שומע הן'.
- יא הר"נ מבאר שהסיבה שנדר לא חל על דבר שאין בו ממש, משום שנדר אוסר את ה'חפצא', ובדבר שאין בו ממש אין 'חפצא' שיחול הנדר עליו. אבל שבועה שהיא איסור 'גברא', חלה גם על דבר שאין בו ממש.
- הגמ' מבארת שהאומר 'קונם פי המדבר עמך', למרות שמשמעות הלשון שאסר את הדיבור שאין בו ממש ומדאורייתא לא צריך לחול הנדר, מ"מ מפרשים שכוונתו לאסור את פיו לדיבור, ולכן נחשב דבר שיש בו ממש והנדר חל מדאורייתא.
- יב הגמ' מבארת שהתפסה מועילה רק ב'דבר הנדור' דכתיב 'כי ידור נדר', אבל התפסה לא מועילה ב'דבר האסור' משום שאין לכך מקור. הר"נ מבאר שהסיבה שבאופן שהדיר את אשתו ב'דבר האסור' צריך התרה הוא גזירה דרבנן, שאם לא יצטרך התרה יש חשש שגם באופן שידייר את אשתו ב'דבר הנדור' יחשוב שלא חל הנדר. ורבנן גזרו רק באופן שהדיר את אשתו משום שנדר זה הוא מצוי, ולא גזרו בשאר הנדרים שאינם מצויים. רבא מבאר שהדין שבאופן שהדיר את אשתו ב'דבר האסור' צריך התרה מדרבנן נאמר רק בעם הארץ, אבל בתלמיד חכם שאין חשש זה לא צריך התרה.
- המשנה מבארת שהאופנים שנחשבים 'דבר האסור' הם: א. מאכלות אסורות (בשר חזיר ונבילות טריפות שקצים ורמשים). ב. עבודה זרה. ג. חלה. ד. תרומה. ה. איסורי עריות (כגון אמו).
- יג הר"נ מבאר שהסיבה שהמתפיס נדר בשבועה לא חל הנדר, משום ששבועה הוא איסור גברא ואפשר להתפיס רק בדבר שיש בו איסור חפצא.

הנשבע בתורה האם חלה השבועה ¹⁷	באופן שהספר תורה מונח לפניו	באופן שאוחז את הספר תורה בידיו
באופן שאמר בה	לא	מחלוקת ¹⁸
באופן שאמר במה שבתוכה	מחלוקת ¹⁹	כן
באופן שאמר בה ובמה שבתוכה	כן	כן

דף טו

◆ דיני נדר על שינה:

- באופן שנדר שלא ישן לעולם - לא חל הנדר, משום שלא יכול לקיים את הנדר.
- באופן שנדר שלא ישן יום אחד:
 - באופן שאמר 'קונם שאני ישן' - מדאורייתא לא חל הנדר משום ש'הוי דבר שאין בו ממשע', ומדרבנן חל הנדר.
 - באופן שאמר 'קונם עיני בשינה':
 - באופן שנדר ללא תנאי - חל הנדר.
 - באופן שנדר ש'לא ישן מחר' בתנאי שישן היום - מותר לישן היום, משום שלא חוששים שמא ישן מחר.
 - באופן שנדר ש'לא ישן היום' בתנאי שישן מחר - לרב אסור מדרבנן לישן ביום זה, משום שחוששים שמא ישן מחר. לרב נחמין מותר לישן ביום זה, ולא חוששים שמא ישן מחר²⁰.

◆ דיני ראובן שאסר נכסיו על שמעון:

- שיטה אחת בר"נ - באופן ששמעון נהנה לוקה. ובאופן שראובן ההנה את שמעון בידים, ראובן אינו לוקה.
- שיטה שניה בר"נ - באופן ששמעון נהנה אינו לוקה. ובאופן שראובן ההנה את שמעון בידים, ראובן לוקה.

◆ דיני בעל שהדיר את אשתו מתשמיש:

- באופן שהבעל אסר את אשתו להנות ממנו - לא חל הנדר כיון שמשועבד לאשתו²¹.
- באופן שהבעל אסר על עצמו להנות מאשתו - חל הנדר.

☞ הערות ☞

יד הר"נ מבאר שהנידון בכוונת דבריו האם התכוון להשבע ב'גויל' של הספר תורה ולא חלה השבועה, או שהתכוון להשבע ב'שם השם' שכתוב בתורה. ובאופן שהספר תורה מונח לפניו יותר מסתבר לומר שהתכוון להשבע ב'גויל' של הספר תורה, אבל באופן שאוחז את הספר תורה בידו, יותר מסתבר שהתכוון להשבע ב'שם השם' שכתוב בתורה.

הר"נ מביא פירוש נוסף שהנידון בסוגיא אינו על שבועה אלא על נדר, ובאופן שהתפיס את הנדר ב'גויל' של הספר תורה לא חל הנדר, משום שה'גויל' הוא 'דבר האסור'. ובאופן שהתפיס את הנדר ב'שם השם' שכתוב בתורה חל הנדר, משום ש'שם השם' נחשב 'דבר הנדור', כיון שצריך לקדש את השם לפני כתיבתו.

טו לפי הלשון הראשון בגמ' לא חלה השבועה, ולפי הלשון השלישי חלה השבועה.

טז לפי הלשון הראשון בגמ' לא חלה השבועה, ולפי הלשון השני והשלישי חלה השבועה.

יז הגמ' מבארת שהטעם של רב שחוששים שמא ישן מחר, משום שיום ה'מחר' אינו אסור מחמת ה'נדר' אלא מחמת ה'תנאי', וב'תנאי' אדם לא נזהר.

יח הר"נ מבאר שמעיקר הדין הנדר צריך לחלו משום ש'קונם מפקיע מידי שיעבוד', אלא שחכמים האלימו את שיעבוד האשה שה'קונם' לא יפקיע אותו.

דף טז

◆ לשונות שבועה:

- 'שבועה לא אוכל לך' - חלה השבועה ואסור לאכול.
- 'הא שבועה לא אוכל לך' - חלה השבועה ואסור לאכול¹.
- 'לא שבועה לא אוכל לך' - חלה השבועה ואסור לאכול².
- שבועה שאוכל לך:
- לאב"י - באופן שהפצירו בו לאכול ואמר שיאכל ואח"כ נשבע, כוונתו שבועה שיאכל. ובאופן שהפצירו בו לאכול ואמר שלא יאכל ואח"כ נשבע, כוונתו שלא יאכל.
- לרב אשי - כוונתו שיאכל.

◆ דיני נדר ושבועה לבטל את המצווה:

- שבועה לבטל את המצווה - השבועה אינה חלה³.
- נדר לבטל את המצווה - הנדר חל⁴.
- הנודר הנאה מן הסוכה:
- באופן שאמר 'קונם סוכה עלי' - למ"ד מצוות לאו להנות נתנו מותר לישב בסוכה, ולמ"ד מצוות להנות נתנו אסור לישב בסוכה.
- באופן שאמר 'קונם סוכה לשיבתה עלי' - אסור לישב בה⁵.
- באופן שאמר 'קונם ישיבת סוכה עלי' - לפי התירוף הראשון בר"נ לא חל הנדר, משום ששיבה הוא 'דבר שאין בו ממש'. ולפי התירוף השני בר"נ חל הנדר⁶.

דף יז - יח

◆ דיני נדר על נדר ושבועה על שבועה:

- נדר על נדר (כגון שאמר 'קונם ככר זה עלי' וחזר ואמר 'קונם ככר זה עלי') - הנדר השני לא חל.
- שבועה על שבועה (כגון שאמר 'שבועה שלא אוכל ככר זה' וחזר ואמר 'שבועה שלא אוכל ככר זה') - השבועה השניה לא חלה, אמנם באופן שנשאל על השבועה הראשונה השבועה השניה חלה.

✽ הערות ✽

- יט ראה לעיל [עמוד 1] שהאומר 'הא קרבן שלא אוכל לך' לא חל הנדר, משום שהתכוון להשבע בחיי הקרבן. אמנם באופן שאומר 'הא שבועה לא אוכל לך', א"א לפרש שהתכוון להשבע בחיי השבועה משום שאין דרך להשבע כך, ולכן מפרשים שכוונתו להשבע שלא יאכל וחלה השבועה.
- כ הר"נ מבאר שבאופן שאמר 'לא שבועה לא אוכל לך' מבארים שכוונתו 'מה שלא אוכל אין עליו שבועה', ומדייקים ש'מה שאוכל יהיה עליו שבועה' ולכן חלה השבועה. והר"נ מוסיף שלמרות שנחלקו התנאים לענין נדר האם אומרים 'מכלל לאו אתה שומע הן': לרבי יהודה אומרים 'מכלל לאו אתה שומע הן', ולרבי מאיר לא אומרים 'מכלל לאו אתה שומע הן', מ"מ לענין שבועה מודה רבי מאיר שאומרים 'מכלל לאו אתה שומע הן', ולכן לכו"ע חלה השבועה. (הר"נ מבאר שהסיבת החילוק בין נדר לשבועה הוא, שדברי רבי מאיר שלא אומרים 'מכלל לאו אתה שומע הן' נאמרו ב'ממון' ולא נאמרו ב'איסור'. ולכן שבועה שהיא 'איסור גברא' נחשבת איסור, ולרבי מאיר אומרים 'מכלל לאו אתה שומע הן'. אמנם נדר שהוא 'איסור חפצא' נחשב 'ממון', ולכן לרבי מאיר לא אומרים 'מכלל לאו אתה שומע הן').
- כא הגמ' מבארת שהמקור ששבועה לבטל את המצווה לא חלה, דכתיב 'להרע או להיטיב' מה הטבה רשות אף הרעה רשות, וכן כתיב 'לא יחל דברו' למעט חפצי שמים. וצריך שני פסוקים אחד ללמד שאין חיוב קרבן שבועה, ואחד ללמד שהשבועה לא חלה כלל.
- כב הגמ' מבארת שהמקור שנדר לבטל את המצווה חל, דכתיב 'איש כי ידור נדר לה'. והסיבה שנדר לבטל את המצווה חל משום ש'נדר' הוא איסור 'חפצא' ולכן אינו סותר את חיוב המצווה. אבל שבועה שהיא איסור 'גברא' אינה חלה, משום שהשבועה סותרת את חיוב המצווה.
- כג הר"נ מבאר שבאופן שפירש שלא ישב בסוכה, אסור לישב בסוכה גם באופן שאין לו הנאה מהישיבה, ולכן גם למ"ד מצוות לאו להנות נתנו אסור לישב בסוכה.
- כד התירוף השני בר"נ מבאר שהדין שנדר על 'דבר שאין בו ממש' לא חל, נאמר רק באופן שלא הזכיר חפץ שיכול לחול עליו הנדר, אבל באופן שאמר 'ישיבת סוכה עלי' והזכיר בלשונו את הסוכה, הנדר חל.

- נדר על שבועה:
 - באופן שנשבע שיאכל ככר זה ואח"כ אסר את הככר בנדר - הנדר חל"י.
 - באופן שנשבע שלא יאכל ככר זה ואח"כ אסר את הככר בנדר - הנדר חל"י.
- שבועה על נדר:
 - באופן שאסר ככר בנדר ואח"כ נשבע לאוכלו - השבועה לא חלה"י.
 - באופן שאסר ככר בנדר ואח"כ נשבע שלא לאוכלו - השבועה לא חלה"י.
- נזירות על נזירות:
 - באופן שקיבל שתי נזירויות בבת אחת - חלים שתי הנזירויות.
 - באופן שאמר 'הריני נזיר היום' וחזר ואמר 'הריני נזיר היום' - לרב הונא לא חלה הנזירות השניה, לשמואל חלה הנזירות השניה"ט.
 - באופן שאמר 'הריני נזיר היום' וחזר ואמר 'הריני נזיר למחר' - חלה הנזירות השניה"ל.
- ◆ הנשבע שלא יאכל תאנים וחזר ונשבע שלא יאכל תאנים וענבים - לרבה חלה השבועה השניה, לרב הונא לא חלה השבועה השניה.
- ◆ דיני אדם שחייב שתי נזירויות - צריך למנות את הנזירות הראשונה ולהביא קרבנות ולחזור ולמנות את הנזירות השניה ולהביא קרבנות, ובאופן שמנה את ימי הנזירות הראשונה ונשאל עליה עולים הימים לנזירות השניה.

✽ הערות ✽

- כה הר"נ מבאר שהסיבה שהנדר חל, משום שהשבועה החילה חיוב על ה'גברא' לאכול, והנדר אסר את ה'חפצא' של הככר. וכמו נדר לבטל את המצווה שהמצווה החילה חיוב על ה'גברא', והנדר אסר את ה'חפצא' של הככר.
- כו הר"נ מבאר שהסיבה שהנדר חל משום שהשבועה החילה איסור על ה'גברא' לאכול, והנדר הוסיף והחיל איסור על ה'חפצא' של הככר.
- כז הר"נ מבאר שהסיבה שהשבועה לא חלה, משום שנחשב שבועה לבטל את המצווה, כיון שאסור לאכול את הככר מחמת הנדר.
- כח הר"נ מבאר שהסיבה שהשבועה לא חלה, משום שהנדר החיל איסור על ה'חפצא' של הככר וכן איסור על ה'גברא', ולכן השבועה אינה מוסיפה ואינה חלה.
- כט הגמ' מבארת שהמקור של שמואל שחלה הנזירות השניה הוא מהפסוק 'נזיר להזיר' שנזירות חלה על נזירות, אמנם רב הונא סובר שפסוק זה מלמד שבאופן שקיבל שתי נזירויות בבת אחת חלים שתי הנזירויות.
- ל בדברי הר"נ מבואר שהסיבה שחלה הנזירות השניה, משום שמחמת נזירות זו צריך להיות נזיר ביום השלישי אחד, ומחמת שקיבל נזירות ביום זה צריך למנות שלשים יום.